

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראל זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֵמְדָּה יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֵׁת הַשְּׁבִיעַ תּוֹלְדוֹת תּשפ"א

לאציל – אז מה פירוש? (לא, זו לא שגיאת כתיב)

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

מיד כשנתברר לעשיו כי יעקב לקח את ברכתו, הוא פנה אל אביו ואמר: "וַיֹּאמֶר הָכִי קְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבנִי זֶה פְּעַמִּים אֶת בְּרַחְתִּי לָקַח וְהִנֵּה עֲתָה לָקַח בְּרַחְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶצְלַתְּ לִי בְרָכָה" (בראשית כ"ז לו).

ננסה להבין מהו פירוש הביטוי: הֲלֹא אֶצְלַתְּ לִי בְרָכָה, שלכאורה אין לו חבר בתנ"ך. אע"פ כן, חז"ל וגדולי הראשונים עשו מאמץ גדול על מנת להבין את פשר הביטוי, על סמך הופעות דומות בתנ"ך.

מדרש שכל טוב (שם) מציע את הפרשנות הבאה: "עיקר המלה לשון רבוי, ודומה ואצלת מן הרוח (במדבר י"א יז), ויאצל מן הרוח (שם שם כה), א"ל דרך הקדוש ברוך הוא לרבות מדברו אחד דברים הרבה ואתה אפשר שאין לך ריבוי דברים לתת לי ברכה אחת מן הניצולות". לדברי המדרש, האצלת הרוח שמשמעותה ריבוי (וגודל) הרוח, שקיבל משה מהקב"ה, מאפשרת לו לתת ממנה גם לשבעים הזקנים. לכן, דברי עשיו מתפרשים כטרוניה של הבן כלפי אביו. יתכן ויש בדברים גם טרוניה נסתרת כלפי בורא עולם, שיצחק מייצג אותו והולך בדרכיו. אם אכן דברינו נכוחים, דמותו של עשיו כמכבד אב, נפגמת ולו במשהו. גם אונקלוס (שם יז) פירש כך: "ואצלת - כתרגומי וארבי, כמו (שמות כד, יא) ואל אצילי בני ישראל". לדבריהם, כשם שאצילי פרושו: הגדולים, כך גם בפסוקנו שואל עשיו את אביו יצחק: האם הברכות שלו אינן מספיק גדולות?! כך שגם הוא יוכל לקבל ברכה.

בגלל הקושי הלשוני, במדרש הגדול (שם) הציעו כיוון אחר, וז"ל: "ואפילו מן המצולות". פרשנות זו פונה לכיוון אחר ומפתיע. לדעת חכמים אלה, עשיו שואל ומבקש מאביו כי יעשה כל מאמץ לברכו, גם אם יהיה צורך לרדת למצולות ים כדי להביא משם ברכה. כמובן שדעה זו מבוססת על הצליל ושיתוף האותיות של שני הביטויים.

אונקלוס תרגם: "הלא שבקת לי ברכא", לא ברור מה מקורו. על פי דעה זו, עשיו אכן מכבד את אביו ובוטח בו. לכן, הוא מביע אמון במאמץ שיהיה מוכן יצחק אביו לעשות עבורו – עשיו בנו בכורו. מבין הראשונים רש"י פירש: "לשון הפרשה, כמו (במדבר י"א כה) ויאציל".

ככיוון דומה פירש גם אבן עזרא: "עזבת לי אצלך, והוא מגזרת ואצלת". שניהם מסתמכים על ההקשרים והבנת הפרשה בספר במדבר, שהזכרנו לעיל, בעניין שבעים הזקנים ולא על הפן הלשוני.

הקושי מחייב אותנו לפנות גם למה שהציע הריקאנטי (שם) בשם חכמי האמת וז"ל: "בעבור כי הברכות היו נאמרות ברוח הקדש, והיו נאצלות מן המרכבה העליונה, על כן אמר לשון אצילות", לא נסביר כי אין לנו חלק בנסתרות.

נסיים את דברינו בציטוט מתוך ספר יחזקאל: "כִּי מִשְׁלֹשֹׁת הַנְּהָ וְאַיִן לְהֵן עֲמוּדִים פְּעֻמֹּדֵי הַחֲצֵרוֹת עַל כֵּן נֶאֱצַל מִהַתְחַתְּנוֹת וּמִהַתִּכְלֹת מִהָאָרֶץ" (מ"ב ו).

רש"י מעיר שם: "לא הבנתי בהם כלל".

רד"ק ניסה לבאר: "על כן נדחק ונפרד מקום העליונות מהתחתונות מהארץ מלמטה כלפי הארץ כי שם היו רחבות ולמעלה קצרות".

נוכל לסכם כי קשה מאוד להבין מה פשר הביטוי לאציל.

נסיים בתפילה כי יאיר עינינו בתורתו ויזכנו להבין ולו מעט מחכמתו האין סופית.

שנזכה תמיד לעמול בתורה, לדבוק וללכת בדרכיו.

נתפלל גם כי הנותן חכמה לחכמים יאיר את עיניהם בקרוב, והקב"ה ישלח לנו מזור במהרה.

לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל ח' באייר תשע"ו	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ מרת גיטה (ד' באב) ו' אברהם קליין (י"ח באייר) ז"ל	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל ט' בכסלו תשס"ט
לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מר משה וסרצוג ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' כ' בתשרי תשפ"א	לע"נ מר שמואל ואסתר שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י"ז בסיוון תשע"ד
לע"נ מרת טובה גיטל בת שלמה זלמן גרינפלד ז"ל. גיבורה, ניצולת שואה וצדיקה שהעמידה דור ישרים יבורך		לע"נ מרים שטרן ע"ה נלביע ה' באב תשע"ט	לע"נ חנה צדיק ע"ה נלביע י"ט בתשרי תשפ"א	

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ המדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

חיתוך מתכת שלא נעשה כראוי

'ארץ חמדה גזית' כפר יונה / תמוז תש"פ / תיק 80036

דיינים: הרב עקיבא כהנא, הרב בצלאל דניאל, הרב מאיר שקדי

המקרה בקצרה: התובעים הם בעלים של חברה העוסקת בחיתוך מתכות והנתבע הוא אמן העוסק בעיצוב אומנתי לבתי כנסת. הנתבע קיבל הזמנה מבית כנסת לספק להם פריטים אומנותיים, ולצורך חיתוך מדויק של היצירה, הוא פנה לתובעים בבקשה שיבצעו עבורו חיתוך של פליז.

סוכם כי החיתוך יבוצע במכונת CNC. בנוסף, ישנה מחלוקת על גובה התשלום שסוכם, לטענת התובעים הוסכם על 15,000 ₪, ואילו לטענת הנתבע הוסכם על 14,000 ₪. מוסכם שהנתבע שילם מקדמה בסך 5,000 ₪, ועבודת החיתוך יצאה לדרך. בסיום העבודה הנתבע הגיע ולקח את החומר החתוך, ותלה אותו בבית הכנסת. גבאי בית הכנסת שראה את היצירה טען שהחיתוך נעשה באופן לא מדויק וועד בית הכנסת החליט להוריד לו 23,500 ₪ מהסכום שהובטח לו. בנוסף לטענתו קשריו עם המעצבת נפגעו.

התובעים טוענים כי הנתבע לא התקשר אליהם כלל להודיע להם על הטענות על החיתוך. אילו היה מודיע מיד הם היו מתקנים מה שניתן ומסכימים להוריד לו סכום מסוים על הליקויים. אך כעת משהגיעו לבית הדין הם תובעים 10,000 ₪ על יתרת התשלום ועוד 10,000 ₪ עבור הוצאות.

הנתבע השיב כי אינו צריך לשלם מאומה, משום שהתקלות אינן בנות תיקון, למעט תשלום בסך 2,800 ₪ על חלק אחד שבו השתמש, והוא מעריך אותו בכ-20% מהעבודה. בנוסף לטענת הנתבע הפגמים במוצר גרמו לו להוצאות עבור חומרים בהם השתמש וירדו לטמיון. בנוסף הוא ביקש פיצוי על התמורה שלא קיבל מבית הכנסת (אובדן רווח) ועל הפגיעה במוניטין שלו.

פסק הדין: על התובעים לשלם 3,185 ₪ לנתבע.

נימוקים בקצרה:

א. הגדרת העבודה שנעשתה כ"מקח טעות"?

החומר החתוך הוצג בבית הדין, והיה ניכר לכל כי החיתוך בוצע באופן פגום, כמו כן בית הדין הבין כי המוצר אינו בר תיקון. בשולחן ערוך (ח"מ רלב, ו) כתב ש"כל דבר שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזירים בו מקח זה, מחזירין", כלומר, מקח טעות נקבע לפי הנהוג בתחום. במקרה שלנו מדובר על עבודה אומנותית, והדבר היה ידוע לתובעים, לכן ליקוי כזה הוא בגדר מקח טעות. בנוסף לפי פסיקת בית הדין בפס"ד 76109 סעיף 4ב, בעבודה שנעשתה כבר, על מבצע העבודה להוכיח שאין כאן מקח טעות על מנת שיקבל את שכרו.
לכן בית הדין קובע כי מדובר במקח טעות.

ב. זכות הנתבע לבטל את המקח לאחר שמנע את האפשרות לתקן את הליקוי

התובעים טענו כי עמדה להם הזכות לתקן את המוצר הפגום, אלא שהנתבע לא הודיע להם על כך בזמן אלא רק כאשר התיקון היה בלתי אפשרי. זכות התיקון של מוכר או קבלן נידונה בפסקי דין קודמים של הרשת (ראו פס"ד 76021, ו-74004). במקרה זה הנתבע הדביק את הפליז החתוך על זכוכית ובכך מנע את האפשרות לתקן את החיתוך. כעת עולה השאלה האם בהדבקה זו הוא איבד את זכותו להשיב את החפץ כמקח טעות? בית הדין סבור שהוא לא איבד את זכותו להשיב את החפץ משום שבשולחן ערוך (ח"מ רלב, יח) נפסק שגם במקרים בהם הקונה אינו יכול להשיב את המוצר, משום שהשתמש בו שימוש מקובל, כמו זרעים שזרעו אותם כבר, הוא זכאי לתבוע את כספו בחזרה מדין מקח טעות.
לפיכך, נקבע שהנתבע היה זכאי לבטל את המקח אף שמנע את האפשרות לתקן את הליקוי.

ג. טענת מקח טעות כשהנתבע היה יכול לבדוק

התובעים טענו כי הנתבע יכול היה לבדוק את החיתוך לפני שהוא הדביק את החלקים, ולבקש מהם לתקן את הדרוש. משלא ביקש או הודיע להם, איבד את זכותו לטעון למקח טעות. מקור הדין שכשקונה יכול לבדוק מוצר הוא מאבד את זכותו למקח טעות, הוא מדברי המגיד משנה (מכירה טו, ג). אלא שנראה מדבריו שרק במקרה בו הבדיקה יכולה להיעשות לאלתר ובקלות אזי וויתור על הבדיקה מהווה מחילה על טענת מקח טעות, וכך כתבו להלכה פוסקים רבים (פתחי חושן אונאה פרק יג, סעיף ט ועוד). בנוסף בפסק דין 77036, כתבו מספר תנאים בהם דברי המגיד משנה אינם חלים, וחלק מתנאים אלה התקיימו גם במקרה זה.
לכן בית הדין דחה את הטענה שהנתבע אינו זכאי לטעון מקח טעות, אף שלכאורה היה יכול לגלות את הליקוי בבדיקה.

ד. תביעות התובע להחזר תשלום עבור הפליז והוצאות ההדבקה

בית הדין החליט כפשרה הקרובה לדין, כי על הנתבע לשלם עבור החיתוך 2,800 ₪ אשר לדבריו הועילו לו. נמצא שעל התובעים להחזיר לו 2,200 ₪ מהמקדמה שקיבלו.
לגבי ההוצאות שהוציא לצורך הדבקה החומר בית הדין קובע כי התובעים פטורים מתשלום על כך. זאת על פי דברי השולחן ערוך (ח"מ רלב, כא) שפסק על פי דברי הרמ"ה (בבא בתרא צז ע"ב) שבמקרה שהמוכר לא ידע מהמום במקח, אינו חייב בהוצאות שהוציא הקונה כדי להוליך את החפץ, גם אם היה ידוע למוכר שהלוקח יוליך את החפץ.
אמנם היה מקום להקשות על פסיקה זו של השולחן ערוך מדברי השולחן ערוך (ח"מ שו, ו) שפסק שבעל מקצוע שיעץ לאדם עצה שגויה וגרם לו להוצאות – חייב לפצות אותו. על פי זה, היה מקום לחייב לשלם במקרה דנן. אלא ששאלה זו

נענתה כבר על ידי הרמ"ה (שם) עצמו, והוא ענה שיש להבדיל בין מקרה של מקח טעות שאין לחייבו בהוצאות שנגרמו על פיו, לבין מקרה של אומן הטועה בהערכתו שיש לחייבו. בית הדין סבור שניתן להבין תירוץ זה בשני אופנים:
א. אומן שנותן עצה נותן גם אחריות על העצה, בניגוד למוכר מוצר.
ב. בקניית מוצר אין תשלום על ייעוץ, אלא אך ורק על מוצר, ואילו בקניית מעשה אומן, יש תשלום גם על הייעוץ. מקרה זה לדעת בית הדין דומה יותר למכירה, משום שעיקר התשלום היה על העבודה ועל השימוש במכשור. בנוסף ניתן ללמוד זאת מכך שהנתבע שהה יום יום בעסק של התובעים ופיקח על החיתוך. לכן אין לחייב את התובעים בהוצאות הנתבע, שיקול נוסף לפטור של התובעים הוא בגלל שהנתבע עצמו ליווה את החיתוך, וניכר כי הוא לא סמך על מקצועיות התובעים. אם כך היה עליו לבדוק את דיוק החיתוך.
לפיכך פטר בית הדין את התובעים מתשלום על ההוצאות של הנתבע שירדו לטמיון, וחייב אותם להחזיר 2,200 ₪ מתוך המקדמה שקיבלו.

ה. פיצוי על אובדן רווחים ופגיעה במוניטין

הנתבע תבע את שכרו שלא קיבל מבית הכנסת בסך 23,500 ₪ מדין מבטל שדה חבירו, לדבריו מדובר כאן ברווח וודאי שכן היה חוזה חתום בינו לבין בית הכנסת. בנוסף הוא תבע פיצוי על פגיעה במוניטין שנגרמה לו בגלל עבודת הנתבעים. בית הדין דחה את התביעות, משום שבכדי לחייב על מניעת רווח יש להוכיח סיבתיות ברורה, בין מעשה התובעים לבין מניעת הרווח כפי שנכתב בפסק דין 69020 של הרשת. לעומת זאת, במקרה דנן, הנתבע סיפר בבית הדין כי התעורר סכסוך בינו לבין גבאי בית הכנסת, שיתכן שבלעדיו הוא היה יכול להחליף את המוצר במוצר אחר, וכך להרוויח את כספו. **אשר על כן התביעה לפיצוי על אובדן רווח ופגיעה במוניטין – נדחו.**

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

שו"ת במראה הבזק

(מתוך מהדורה מיוחדת לזמן מגפת הקורונה)

Highland Park, NJ

היילנד פארק, ניו ג'רזי
תש"ף

תפילה ביחיד בזמן שהציבור מתפללים

שאלה

בשו"ע או"ח (סימן ד' סעי' יא) מובא שמי שאינו יכול להתפלל עם הציבור במניין יתפלל ביחיד בזמן שהציבור מתפלל. האם זה נכון גם לגבי מניינים שמתקיימים בעיר אחרת? באזור זמן אחר באמריקה? או בזמן שמתפללים בארץ ישראל?

תשובה

מי שנמנע ממנו להתפלל במניין, יתפלל בשעה שהציבור במקומו מתפללים. ואם נמצא במקום שאין כלל מניין, יתפלל בשעה שמתפללים בקהילות ישראל במקומות אחרים אותה תפילה שהוא מתפלל. אך אם מתפלל תפילה אחרת ממה שהציבור מתפללים, וכדוגמא מתפלל שחרית בארצות הברית בשעה שבישראל מתפללים מנחה, אין זה נחשב שמתפלל בשעה שהציבור מתפללים.¹

¹ מבואר בגמרא (ברכות ז ע"ב – ח ע"א) שמי שאינו יכול ללכת לבית הכנסת להתפלל עם הציבור, מכל מקום יתפלל בשעה שהציבור מתפללים, ששעה זו היא עת רצון. וכן נפסק בשו"ע (או"ח ז, ט). ומשמע מלשון הגמרא שהכוונה לשעה שציבור במקומו מתפללים, שכן רבי יצחק אמר לרב נחמן שיבקש משליח הציבור להודיע לו כשהם מתפללים על מנת שיוכל להתפלל באותה שעה. וכן דייק במרומי שדה (ברכות ז ע"ב). ובקהלות יעקב (ברכות ס"ג) הביא הוכחה נוספת לכך, שאם הכוונה גם לשעה שציבור במקום אחר מתפללים, אם כן מסתמא בכל שעה יש איזה צבור שמתפללים, ולכן על כורחך הכוונה לצבור שבעירו (אמנם לכאורה יש לדחות ראיה זו על פי מה שנבאר להלן שהכוונה דווקא לצבור שמתפללים אותה תפילה שהוא מתפלל).
ואם נמצא במקום שבו אין כלל צבור שמתפללים, כתב הסמ"ג (עשין סימן יט):
"למדנו משם שבשעת הדחק או בני הישובים שיתפללו בבתייהם שחרית וערבית בשעה שקהילות ישראל מתפללין".
ועל פי זה פסק הרמ"א (או"ח ז, ט):

"והוא הדין בני אדם הדרים בישובים ואין להם מנין, מ"מ יתפללו שחרית וערבית בזמן שהציבור מתפללים." וכתבו שם המגן אברהם (ס"ק יט) והמשנה ברורה (ס"ק לב) שכוונתו כדברי הסמ"ג, דהיינו בשעה שקהילות ישראל מתפללין, ואם כן יתפלל בשעה שמתפללים במקומות אחרים.

ובקהילות יעקב כתב שכוונה זו להתפלל בשעה שמתפללים במקומות אחרים מועילה דווקא בישובים שאין להם מניין, אבל במקום שיש בו מניין, צריך לכוון דווקא לשעה שהציבור בעירו מתפללים, וכפי שדייקנו לעיל מהגמרא. ונראה בטעם הדבר, שעיקר העניין להתפלל בשעה שהציבור מתפללים הוא על מנת לשתף את תפלתו עם הציבור, שזו שעת רצון. ולכן אם יש ציבור בעירו, כיוון שזה הציבור שלכתחילה היה צריך להתפלל עמו ורק מחמת שאנוס וכדומה אינו מתפלל עמו, לכן צריך לכוון להתפלל בשעה זו. אך אם דר במקום שאין בו ציבור המתפללים, הוא יכול לשתף את תפלתו עם הציבור על ידי שמכוון את השעה שמתפללים קהילות ישראל במקומות אחרים.

אמנם יש לעיין, האם יכול לכוון להתפלל בשעה שציבור במקום אחר מתפללים תפילה אחרת מהתפילה שהוא מתפלל, וכגון שהוא מתפלל שחרית בארה"ב בשעה שבארץ ישראל מתפללים מנחה. והנה המגן אברהם (צ, ס"ק יז) דייק מהגמרא (עבודה זרה ד ע"ב) שאם מתפלל מוסף בשעה שהציבור מתפללים שחרית, שאין זה נחשב בשעה שהציבור מתפללים. ודיוקו הוא שבגמרא שם מבואר שאין ליחיד להתפלל מוסף של ראש השנה בשלוש שעות הראשונות של היום משום שהוא שעת חרון, אך שחרית יכול להתפלל משום שבאותה שעה אף הציבור מתפללים שחרית. ועל כורחך אם מתפלל מוסף בשעה שהציבור מתפללים שחרית אין זה נחשב שמתפלל בשעה שהציבור מתפללים. (שלטי גיבורים ס"ק ז) דחה ראיית המגן אברהם בשני אופנים. או שאם מתפלל מוסף בשעה שהציבור מתפללים שחרית, על כורחך התפלל שחרית בשעה שהציבור לא התפללו. או שדווקא במוסף של ראש השנה שהוא זכרונות ושופרות ואינו דומה לתפילת שחרית של הציבור אין זה נחשב שמתפלל בשעה שהציבור מתפללים, אך ביתר השנה שתפילת מוסף דומה לתפילת שחרית נחשב כשעה שהציבור מתפללים. ובמשנה ברורה (ס"ק ל) פסק כדברי המגן אברהם. וכן פסק ערוך השולחן (או"ח צ, יג):

"וזה שאמרנו שיהדר להתפלל בהעת שהציבור מתפללין זה כשמתפללין אותה תפלה דוקא מקרי זה ג"כ מתפלל עם הציבור אבל אם הוא מתפלל שחרית והציבור מוסף או להיפך לא מקרי מתפלל עם הציבור."

ונראה מדברי ערוך השולחן שהסברא בכך שצריך להתפלל דווקא באותה שעה שהציבור מתפלל אותה תפילה שהוא מתפלל היא כדברינו לעיל, שכיוון שנמנע ממנו להתפלל עם הציבור, על כל פנים ישתתף עם הציבור על ידי שיכוון את שעת התפילה לשעה שהם מתפללים. אך כל זה דווקא אם מתפלל אותה תפילה שהם מתפללים. אך אם מתפלל תפילה אחרת, אין בכך השתתפות, כי הרי אילו היה ממש מתפלל עמו מן הסתם היה מתפלל את התפילה שהם מתפללים. ועל כורחך הכוונה שמכוון את תפילתו לשעה שהציבור מתפללים אותה תפילה שהוא מתפלל. ויש לצרף כאן את דברי הקהילות יעקב שהובאו לעיל, שמסתמא בכל שעה יש בעולם איזה ציבור המתפלל, ואם כן מה הכוונה שיש לכוון לשעה שמתפללים בשעה שקהילות ישראל מתפללים. ולכן בהכרח הכוונה לקהילות המתפללות אותה תפילה שהוא מתפלל.

העולה מכל הנ"ל שמי שנמנע ממנו להתפלל במניין, יתפלל בשעה שהציבור במקומו מתפללים. ואם נמצא במקום שאין כלל מניין, יתפלל בשעה שמתפללים בקהילות ישראל במקומות אחרים אותה תפילה שהוא מתפלל. התפילה שהם מתפללים. ועל כורחך הכוונה שמכוון את תפילתו לשעה שהציבור מתפללים אותה תפילה שהוא מתפלל. ויש לצרף כאן את דברי הקהילות יעקב שהובאו לעיל, שמסתמא בכל שעה יש בעולם איזה ציבור המתפלל, ואם כן מה הכוונה שיש לכוון לשעה שמתפללים בשעה שקהילות ישראל מתפללים. ולכן בהכרח הכוונה לקהילות המתפללות אותה תפילה שהוא מתפלל.

[עיינ בתכנית מורנו תפילה וברכות שיעור 11הרחבה והעמקה בנושא זה](http://www.erezhemdah.org/Data/UploadedFiles/SitePages/7969-sFileRedir.pdf)

<http://www.erezhemdah.org/Data/UploadedFiles/SitePages/7969-sFileRedir.pdf>

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרדיך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:

הרב יעקב אריאל
הרב פרופ' אברהם שטינברג
הרב פרופ' דרור פיקסלר
הרב פרופ' נתן קלר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@erezhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
ישראל בן רבקה משה בן שרה הכהן	ניר רפאל בן רחל ברכה ישראל עמיחי בן לאה רבקה רינה בת גרונה נתנה	טל שאול בן יפה מאירה בת אסתר
בתוך שאר חולי עם ישראל		

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומונטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראל של מכון ארץ חמדה.

לרכישה